

Op 19 maart vond in het Evoluon in Eindhoven het symposium Alle Taal Centraal plaats. Ruim 600 professionals lieten zich bijpraten over de laatste ontwikkelingen op hun vakgebied. Prof. Dr. Hanna Swaab verzorgde de plenaire lezing. Van Horen Zeggen sprak met haar én met symposiumdeelnemers over de bijdrage van de neuropsychologie aan de diagnostiek en behandeling bij taalontwikkelingsstoornissen.

Hanna Swaab *en een knipoog naar taal*

“Een boeiend verhaal”, zo oordelen enkele deelnemende logopedistes. “Heel goed om je weer eens bewust te worden van het belang van een multidisciplinaire aanpak bij het in kaart brengen van onderliggende factoren bij taalproblemen.” De plenaire lezing van Hanna Swaab, hoogleraar Neuropedagogiek bij de vakgroep Orthopedagogiek aan de Universiteit van Leiden, vormt het startpunt van het symposium Alle Taal Centraal, dat is georganiseerd door de vaste symposiumcommissie van Sint Marie en De Taalbrug. Kern van haar betoog: maak ook gebruik van de mogelijkheden die de neuropsychologie biedt bij de behandeling en diagnostiek van taalontwikkelingsproblemen.

“BIJ SPRAAKTAALPROBLEMEN IS ER VAAK MEER AAN DE HAND”

Beïnvloeden

Even wat begripsverklaring. De neuropsychologie en neuropedagogiek zijn relatief jonge wetenschapsdomeinen die als referentiekader dienen voor de verklaring en aanpak van ontwikkelingsproblemen. Hanna Swaab: “De klinische neuropsychologie bestudeert de relatie tussen het gedrag dat disfunctioneel is en het niet goed functioneren van de hersenen. De neuropedagogiek probeert een verstoorde hersen-gedragrelatie die het gevolg is van het disfunctioneren van de hersenen zo goed mogelijk te beïnvloeden.” Hoe dan? “Door factoren te gebruiken in de leefsituatie – thuis, op school – van het kind om zijn gedrag en hersenontwikkeling te optimaliseren.

Er komt vanuit wetenschappelijk onderzoek steeds meer zicht op de invloed van hersendisfuncties en de invloed daarvan op gedrag. Daarom is het ook in toenemende mate

zinnig om deze inzichten bij de diagnostiek en behandeling van ontwikkelingsstoornissen te betrekken, ook als er sprake is van spraak-taalproblemen.”

Aanvullen

‘Met een knipoog naar taal’, zo luidde de titel van Hanna Swaabs lezing. “Ik wilde daarmee duidelijk maken dat de neuropsychologie niet alleen bruikbaar is bij ontwikkelingsstoornissen”, zo legt Hanna Swaab uit, “maar juist ook kan bijdragen aan de diagnostiek en behandeling van kinderen die een taalontwikkelingsstoornis hebben.” Dat vraagt om een toelichting. “Voor het goede begrip moet ik eerst even uitleggen wat een taalontwikkelingsstoornis is. Het verwerven van spraak-taalvaardigheden is een zeer complexe ontwikkelingstaak. Bovendien gaat het om een explosieve ontwikkeling die in de eerste vier levensjaren grotendeels moet zijn afgerond. Bij de taalontwikkeling zijn veel verschillende domeinen en functies betrokken zoals vorm- en inhoudsaspecten, articulatie, auditieve waarneming, geheugenprocessen en aandachtsfuncties. Niet alleen de genetische aanleg, maar vooral de interactie met de omgeving is essentieel om deze ontwikkeling optimaal te laten verlopen. Dit betekent dat een taalontwikkelingsstoornis meestal het gevolg is van een heel breed spectrum aan verschillende soorten disfuncties. Dit laatste is ook vanuit neurowetenschappelijk onderzoek aangetoond: de taal is een zeer robuuste functie die evolutionair beschermd en voorrang heeft op andere ontwikkelingen. Als er zich eenmaal een taalspraakprobleem aandient, is er vaak veel meer aan de hand. Om al deze redenen is classificatie van taalontwikkelingsproblemen in één categorie ongewenst. Het is essentieel dat er niet vanuit één discipline wordt gedacht, maar dat verschillende diagnostische modellen elkaar aanvullen. Daar hoort ook de neuropsychologische benadering bij.”

“IK PLEIT ERVOOR OM NEUROPSYCHOLOGISCHE ASPECTEN AL VROEG TE ONDERZOEKEN”

Foto: Geert van Keulen

Sterkte-zwakte profiel

Hoe werkt het nu in de praktijk? “De diagnostiek van de neuropsychologie is erop gericht om de neuropsychologische aspecten die een rol spelen bij de taalontwikkelingsstoornis te ontrafelen en in kaart te brengen”, legt Hanna Swaab uit. “Daarbij onderzoek je bijvoorbeeld of een kind goed kan waarnemen, of het zijn aandacht kan houden bij het uitvoeren van taken of juist snel is afgeleid en of het taal kan onthouden en visuele informatie. Ook kijk je bijvoorbeeld naar planningsvaardigheden en het vermogen om informatie te selecteren. Al deze vaardigheden leveren een eigen individueel profiel op van het kind, met sterke en zwakke kanten in de hersenfuncties. Dat profiel biedt vervolgens aanknopingspunten voor een concrete aanpak. Daarbij train je veelal de zwakke kanten en leer je het kind compensatietechnieken zodat het zich binnen zijn mogelijkheden optimaal kan ontwikkelen. Ik pleit ervoor om neuropsychologische aspecten al bij de vroegbehandeling van spraak-taalproblemen te onderzoeken. Daarmee kun je namelijk voorkomen dat een kind op latere leeftijd volledig vastloopt. En dat is natuurlijk pure winst.”

Oefenen!

Ben Franssen, gz-psycholoog en directeur van De Taalbrug, ziet in het verhaal van Hanna Swaab een erkenning van wat hij in de dagelijkse praktijk van het onderwijs aan kinderen met spraaktaalproblemen tegenkomt. “Bij onze leerlingen is er sprake van complexe problematiek. Spraaktaalstoornissen presenteren zich vaak niet als één geïsoleerde stoornis. Maar de indicatiestellers voor het onderwijs (CVI's) vragen hier wel om. Zelf werken we met

behandelingsgerichte criteria die aansluiten bij de individuele situatie van het kind. Maar die gelden niet voor de indicatiestelling. Er is sprake van een spanningsveld tussen de indicerende en handelingsgerichte diagnostiek. De lezing van Hanna Swaab maakt dat nog eens duidelijk.”

Ook Juliane Cuperus is ingenomen met de bijdrage van Hanna Swaab. Zij is voorzitter van de symposiumcommissie Alle Taal Centraal, gz-psycholoog en neuropsycholoog bij Sint Marie. “Hanna's lezing was bedoeld om een algemeen inzicht te geven in de manier waarop je vanuit een hersengedragmodel naar taalontwikkelingsstoornissen kunt kijken. Dat is prima gelukt. Hoe je daarmee en met andere onderwerpen concreet aan de slag kunt, is in de verschillende workshops verder uitgediept.”

Tof

Het laatste woord na Hanna Swaab's lezing was aan de kinderen van De Taalbrug. Zij verzorgden onder leiding van hun vakleerkrachten een spetterend optreden, waarmee werd getoond hoe er in de praktijk op De Horst methodisch met taal wordt gewerkt. Een letterliedje op de wijs van The Sound of Music, dat hadden ze voorbereid. In verschillende uitvoeringen: met ondersteuning van sambaballen en klankstaven, met gebaren, met bewegingen en met een letterhoed op. En in alle versies spatte het enthousiasme ervan af: “Schóól, De Horst daar is het fijn, T wat tof om hier te zijn!” Hun bijdrage oogstte een donderend applaus. Uiteindelijk is het allemaal om hen te doen, ook op dit geslaagde symposium.

JOKE VAN DER LEIJ